

Висока пенка, горда, наге дунт

Департамент культури і туризму
Полтавської обласної військової адміністрації
Полтавська обласна бібліотека
для юнацтва ім. Олеся Гончара

Висока жінка, горда, наче бунт

Біобібліографічне досьє

УДК 016:929:821.161.2Костенко
Вис 53

Укладач: *Надія Карпінська*

«Висока жінка, горда, наче бунт» (до 95-річчя від дня народження Ліни Костенко) : біобібліограф. досьє / Полтавська обласна бібліотека для юнацтва ім. Олеся Гончара ; уклад. Н. Карпінська. – Полтава : ПОБЮ імені Олеся Гончара, 2024. – 36 с.

Ліна Василівна Костенко – славна українська поетеса, велика патріотка України, борчиня за права, моральність та гідність нашої Батьківщини, жінка, котра для мільйонів людей стала прообразом та символом живого українського слова.

Творчість Ліни Костенко поза часом. У її поезії можна знайти розраду у важкі хвилини, підказку в складному виборі, натхнення, мотивацію, бажання жити, змінюватися і боротися.

Про це – у матеріалі біобібліографічного досьє.

Рекомендовано старшокласникам, студентам, викладачам та всім, хто цікавиться видатними особистостями України.

Полтавська обласна бібліотека для юнацтва ім. Олеся Гончара, 2025

ЗМІСТ

<i>Від укладача</i>	4
<i>Стежками долі незламної поетеси</i>	5
<i>Шістдесятництво</i>	12
<i>Особисте життя поетеси</i>	15
<i>Ліна Костенко і війна з росією</i>	19
<i>«Немає часу на поразку»: вірші про сучасну війну</i>	...22
<i>Як це – бути легендою</i>	24
<i>Про соцмережі Ліни Костенко</i>	26
<i>Переклади</i>	26
<i>Відзнаки</i>	27
<i>Факти з біографії Ліни Костенко</i>	28
<i>Ліна Костенко: цитати про Україну і патріотизм</i>	28
<i>Бібліографічні джерела</i>	30
<i>Твори Ліни Костенко</i>	33
<i>Електронні ресурси</i>	34

Від укладача

Є люди, які ще за життя стають легендами. Навколо них творяться міфи, чутки, перекази, за якими так важко відрізнити правду від вигадки. Вони ж мовчать, оберігаючи свій особистий світ від стороннього ока і впускаючи туди лише близьких і перевірених.

Такою є Ліна Василівна Костенко – поетка, громадська діячка. А в першу чергу – жінка, яка одного разу написала: «Я вибрала долю собі сама, і що зі мною не станеться, – у мене жодних претензій нема до Долі – моєї обраниці», – і лишилася на все життя вірною цим словам.

Легендою стали її виступи на захист дисидентів, її ляпаса «діячам» культури, а нині – літературне і публічне «затворництво» і вперте небажання спілкуватися з пресою. Вона ж просто втомилася від того, що сама колись назвала «великим мискоборством». Зрештою, право бути не такою як усі вона заслужила.

Основними джерелами добору літератури стали: каталоги та картотеки Полтавської обласної бібліотеки для юнацтва імені Олеся Гончара https://libgonchar.org/index.php?option=com_content&view=article&id=5&Itemid=5&lang=uk, Інтернет-ресурси.

Також для зручності користування та розкриття змісту бібліографічного посібника створено допоміжний апарат:

- ✓ зміст;
- ✓ від укладача;
- ✓ основний тематичний ряд;
- ✓ список переглянутих і аналітично розписаних джерел
- ✓ список інтернет-ресурсів
- ✓ фото з відкритих джерел

Бібліографічний опис здійснено згідно з чинними державними стандартами та згрупований в алфавітному порядку за прізвищами авторів або назвами творів. Опис подається мовою видання.

Показчик не претендує на вичерпність, не всі джерела переглянуті *de visu*. Видання може бути корисним широкому колові читачів як для навчання так і для саморозвитку, а також тим, хто цікавиться життєдіяльністю видатної поетеси.

Електронна версія посібника розміщена на сайті Полтавської обласної бібліотеки для юнацтва імені Олеся Гончара https://libgonchar.org/index.php?option=com_content&view=article&id=5&Itemid=5&lang=uk та блозі «Світ бібліографа» <https://polbibliograf.blogspot.com>

Стежками долі незламної поетеси

**Я дерево, я сніг, я все, що, я люблю
І, може, це і є моя найвища сутність.**

Л. Костенко

Ліна Василівна Костенко – одна з найвідоміших українських поетес сучасності. Щира й безкомпромісна, незважаючи на вік, захоплює та дивує вольовим характером, надихає і зворушує творчістю. Як справжня Майстриня художнього світу Л. Костенко філософськи осмислює зміст життєвих проблем, розкриває найсуттєвіші почуття людини, її неповторність і складність, суперечливість і красу. Творчість поетеси наповнена філософською наснагою роздумів про роль мистецтва, відповідальність митця перед часом, своєю совістю. Л. Костенко засуджує нещирість, пристосуванство й, безумовно, возвеличує народ, Вітчизну, кохання. Вона не скорилася, коли радянська цензура заборонила друкувати її твори, не мовчала у складні для України часи. На її долю випали як гучна слава, так і не менш гучне мовчання.

Народилася Л. Костенко 19 березня 1930 р. у містечку Ржищів, що на Київщині. Усього шість років прожила в ньому майбутня поетеса, та воно назавжди залишилося у її серці. «Це дуже гарне старовинне містечко, згадує письменниця, – в улоговині над Дніпром. Там у віках і трипільська культура, і козацька історія... Узагалі українські містечка трохи містичні. Там завжди було багато легенд, повір'їв...». Проведені у Ржищеві роки постеса називає казкою: «І та хатка, як біла мушля, на самому дні ночей», і гарбуз, що ходив по городу і питався свого роду. Повені теж були, але це вже й «садив квітучі повені». У бабусі був сад, невеликий, але для мене, малої, він був дуже великий. Мандрівки в сад – ціла пригода. То була окрема загадкова країна. Одна яблуня називалася «заячі мордочки», інша – «антонівка», а ще інша – «ранет-шатане» або просто «щетина». Заячі мордочки виглядали з листя, надували щоки, я боялася надкусити яблучко: ще запищить! Сусідський сад був іще більший, такий старий, аж сутеніло вдень. Дітям не дозволялося туди ходити, там була криниця, де «Йшла киця по водицю, та й упала у криницю». Ми, ясно, прокрадалися, заглядали через цямрину, хотіли врятувати кицю. Усе жило, шелестіло, шаруділо, тьохкало. Їжаки ходили у дикій моркві. Лелека, який мене приніс, стояв високо на одній нозі. Я вміла імітувати його голос. Він мені відповідав».

Весь оточуючий світ був для маленької Ліни казкою, у яку дівчинка вірила беззастережно. А згодом ці спогади стали хвилюючими поетичними мотивами. Саме в бабусиному саду маленька Ліна зустріла Бузинового царя: «Бабуся забороняла мені туди вглибину ходити, бо там була велика гущина, і там сидів Бузиновий цар. «Очі різні, брови грізні, Кігті в нього, як залізні». Я його навіть бачила, він так і світив із бузини очима». Той період поетеса називає своєю свободою, і прагнення до особистої свободи та гордої незалежності родом із дитинства маленької Ліни.

Утім, у дівчинки був ще й неабиякий характер. Ще маленькою, почувши, що хтось віддалік кричить «Рятуйте дитину!», не роззуваючись, «скотилася схилом у бур'янах і колючках і шубовснула у воду... схопила його і потягла до

дорослих.». Оці рішучість та безстрашність, з якими шестирічна дівчинка, сама ще не вміючи плавати, кидається у воду, щоб врятувати сусідського хлопчика, ще не раз проявлятимуться у її дорослому житті.

Спогади Л. Костенко про своє дитинство є свідченням витоків її характеру, внутрішнього стану, а також обдарованості і прагнення самовиразитися. Адже потяг до творчості прокинувся в дівчинки досить рано. Так, у листі до М. Рильського, уже будучи студенткою другого курсу педагогічного інституту, Ліна пригадує перші, ще не усвідомлювані спроби виразити себе у слові: «Вірші почалися давно, ще як було мені років 5. Мукала тихенько про все на світі і страшенно соромилась. А звідтоді, як дізналася, що й китайці так співають, – соромитися перестала. В найкоротший час було оспівано все ... А як навчилася писати, була моїй бабусі ще гірша морока. «Що мені лялька, – бубоніла я кожного ранку. – Ось якби мені паперу-бумаги!»

Саме з дитинства Ліна черпатиме натхнення для своїх шедеврів пейзажної лірики: «Вечірнє сонце, дякую за день!», «Ще назва є, а річки вже немає», «Осінній день, осінній!». Природа як середовище людського проживання стане одним із тематичних домінант її творчості.

Батьки, які жили в Києві, забрали до себе Ліну в шестирічному віці. Мешкали вони на Трухановому острові. Навпроти – через Дніпро – виднілася Володимирська гірка, на нижній терасі якої височів пам'ятник Володимирі Хрестителю. Теперішнього пішохідного мосту на острів не було – до міста добиралися на катері. Весною під час повені Труханів острів заливало. Про це

поетеса згадує так: «Це була київська Венеція... Я стояла на балконі, як на гондолі, – переді мною була вода, підпливали човни і я їздила в школу (перший, другий, третій класи), їздила на човні. І кицька там жила. Завжди була така дошка зверху донизу, щоб кицька могла зразу евакуюватися нагору. І отак ми жили в київській Венеції». А згодом дитячі враження вилилися в поетичні рядки:

***Я виросла у Київській Венеції
Цвіли у нас під вікнами акації.
А повінь прибувала по інерції
і заливала всі комунікації.
Гойдалися причали і привози.
Світилися кіоски, мов кіотики.
А повінь заливала верболози
по саме небо і по самі котики.
О, як було нам весело, як весело!
Жили ми на горищах і терасах.***

***Усе махало крилами і веслами,
і кози скубли сіно на баркасах.
І на човнах, залитими кварталами,
коли ми поверталися зі школи,
дзвеніли сміхом, сонцем і гітарами
балкончиків причалені гондоли...***

Там же, на Трухановому острові, Ліна ходила у школу. Коли почалася війна, дівчинці було 11 років. За воєнні роки їй довелося пережити дуже багато – і перебування в окопах, де ховалися від артилерійських бомбардувань, і ходіння по мінному полю, коли мама ступала попереду, наказавши доньці йти за нею слід у слід, і страшну смерть знайомих пастушків, і гірку долю біженців, коли довелося брести зі своїм нехитрим скарбом по грузьких дорогах, мокнути під осіннім дощем у степу, проситися переночувати в незнайомих людей. «Біженство справді трагічне явище, – згадувала Л. Костенко. – «Доріг війни смутні подорожани».

З часом уже знана поетеса розповість у віршах і про біженські дороги воєнних років, і про «балетну школу» замінованого поля, по якому доводилося ходити, і про перший твір:

***Мій перший вірш написаний в окопі,
на тій сипкій од вибухів стіні,
коли згубило зорі в гороскопі
моє дитинство, вбите на війні...***

Батьки Ліни були вчителями. Тато – неординарна особистість, наділена багатьма талантами: самотужки вивчив кілька мов, добре грав у шахи, любив музику, слухав оперу. «Я виростала серед» Пісні про Роланда» – ділилася спогадами поетеса, серед «Вільгельма Теля», «Санды Мечтателя», серед казок, серед усього, бо мій батько перекладав. Він перекладав для радіо, перекладав з німецької, знав кілька мов, в тому числі єврейську знав добре (ідиш, звичайно), я серед таких книжок виростала...». Але доля цього розумного, високоінтелектуального чоловіка, учителя, директора школи була понищена комуністичною системою, адже він не підкорився їй, а більшовицька влада була дуже чутливою на людей, які її не сприймали, вона намагалася їх знищити. Василя Костенка за наклепом арештували 1930 р. Через тринадцять місяців відпустили, він ледве влаштувався на роботу, яку знову втратив через «неблагонадійність». За вчительським фахом уже працювати не міг.

Мама поетеси також вчителювала, викладала у школі хімію, але «була зіткана з поезії, з музики». За спогадами Ліни, мама «...за природою була гуманітарієм, любила літературу, мистецтво. Дівчиною грала в аматорському

театрі. Хотіла вступати на філологічний. Але батько їй не радив, сказав, щоб вибрала фах далекий від ідеології, бо його рано чи пізно посадять, а в неї дитина – то щоб могла вижити. Так і вийшло. То мама пішла на хімію, бо там уже вчився її брат, згодом доктор хімічних наук...

Отже, Л. Костенко наслідувала ті батьківські риси, завдяки яким сформувалася її обдарованість як геніальної поетеси. З одного боку, вона, як і її мама, «була зіткана з поезії, з музики», а з іншого – наділена гострим, проникливим розумом, інтуїтивною прозірливістю батька.

У 1945 р. Київ лежав у руїнах, селище на Трухановому острові було вщент спалене, тому мама Ліни зняла на Куренівці у старосвітській хаті дві кімнати, працювала у школі. Про своє навчання в перший повоєнний рік поетеса згадує так: «До дошки мене не викликали, бо я після всіх тих стресів якийсь час не могла говорити, занукалась. А коли писала контрольні, наді мною стояла вчителька української мови і стежила, щоб я дописувала слова. Бо й слова теж чомусь спотикалися і перескакували склади. Що не заважало мені писати вірші». Один із них був надрукований у піонерській газеті «Зірка». Поштова скринька не вміщала листів із захопленими читацькими відгуками: писали жовтенята, піонери і, навіть, голови колгоспів, але «я раптом почала писати щось таке, що дисонувало з естетикою соцреалізму, і моя слава урвалася...»

Війна забрала в учнів два навчальні роки. Після 8-го класу Ліна склала іспити за 9-й клас, успішно – із золотою медаллю! – закінчила середню школу і подала документи на філософський факультет Київського університету. Проте у списках абітурієнтів, зарахованих до закладу, свого прізвища не знайшла. Натомість її викликали у спецчастину (у кожному виші на той час був такий «підрозділ», завданням якого було вистежувати викладачів та студентів). «Я зайшла, – згадує Ліна Василівна, – Там стояв жовчний брюнет із чіпкими очима. І він мені сказав: «Таких как вы, мы не принимаем». Я йшла додому, не тямлячись від образи. Що значить – таких? Мені вісімнадцять років. Я ще нічого поганого не зробила. Я не збираюсь робити нічого поганого. Зрештою, я навіть не здатна зробити щось погане. Яка ж я – *така*? Що в мене батько репресований? У багатьох репресовані. То що, нам усім не вчитися?». То було перше серйозне зіткнення із системою – попереду їх буде ще чимало.

Через рік Ліна вступила до Чернівецького університету, але навчалася там недовго через брак коштів. Повернувшись до Києва і подалась до педагогічного інституту, де затрималася також ненадовго. Дівчина усе більше захоплювалася поетичною творчістю, почала відвідувати літературну студію, де збирались такі, як і вона, початківці. Тому через деякий час Ліна вдалася до досить рішучого кроку – поїхала в Москву і, витримавши 1951 року вимогливий творчий конкурс, стала студенткою Літературного інституту – єдиного на той час у світі вищого навчального закладу, у якому здобували освіту майбутні майстри художнього слова.

Після смерті сталіна розпочався період, який пізніше буде названо «хрущовською відлигою». Із концтаборів повертались репресовані. У пресі почали з'являтися повідомлення про страхітливі злочини сталінського комуністичного режиму. Усе сміливіше й розкутіше творили живописці й

композитори, режисери театральних вистав і кінофільмів. Усе доступнішими ставали твори заборонених письменників. Поетичне слово було найпопулярнішим серед інших видів літератури. Під час навчання в інституті Л. Костенко гідно представляла українську поезію. Коли на літературних вечорах, семінарах чи просто на дружніх вечірках у студентському гуртожитку вона читала свої твори, усі замовкали, бо враз потрапляли в полон її мистецького таланту. І викладачі, і студенти були переконані: Ліна Костенко – майбутня знаменитість.

Закінчивши з відзнакою інститут, молода поетеса повернулася до Києва. Одну за одною Л. Костенко видала дві поетичні збірки – «Проміння землі» (1957) та «Вітрила» (1958). І всі, хто стежив за літературним процесом, відчували, що в поезію прийшла неабияка творча особистість.

У ті роки в Україні почав ширитися і поглиблюватися рух «шістдесятників» – нової генерації національної інтелігенції, що найповніше себе виявила на початку та в середині 1960-х рр. (звідси й назва). У Києві був заснований *Клуб творчої молоді*, який організовував літературні вечори, присвячені видатним діячам української культури. Ставили напівзаборонені п'єси М. Куліша, проводили дискусії. Величезний успіх мали публікації ідеологічних лідерів цього руху – І. Дзюби, І. Світличного, Є. Сверстюка. Можна сказати, що шістдесятники сколихнули всю республіку. Ідея українського відродження набувала все більшого поширення. «Ми не знали, що ми – шістдесятники. Це вже потім, – згадує Л. Костенко, – з дистанції часу, постало таке визначення. А тоді... це була когорта молодих талановитих людей, які входили в життя, не знаючи, що вони входять в Історію...

Л. Костенко була однією з перших і найпримітніших у плеяді молодих українських поетів, що виступили на рубежі 1950-1960-х рр. Збірки її віршів викликали інтерес читача й критики, а книжка «Мандрівки серця», що вийшла в 1961 р., не тільки закріпила успіх, а й засвідчила творчу зрілість поетеси, поставила її ім'я поряд з майстрами вітчизняної літератури.

Шістдесятники, чия культурницька діяльність не вписувалась у межі дозволеного, викликала незадоволення влади, яка розуміла, що ще кілька років такої свободи – і все може вийти з-під контролю партії. Нарешті, після сумнозвісних виступів тодішнього керівника Компартії СРСР М. Хрущова, почався масований тиск на неконформістську інтелігенцію.

Саме в той час, працюючи з високим творчим піднесенням, Л. Костенко закінчила працю над збіркою «Зоряний інтеграл», яка, безперечно, стала б видатною подією в культурному житті України. Книжка вже була підготовлена до друку, але її вихід спочатку затримали, а потім відповідною вказівкою «зверху» заборонили.

Однак рух шістдесятників утисками і заборонами зламати не змогли, тому 1965 р. комуністична влада вдавалась до масових арештів. Судові процеси, зазвичай, були закритими: на які допускали лише перевірених людей, але Л. Костенко кілька разів їздила до Львова, щоб морально підтримати однопісців, над якими чинили судові свавілля. На той час такий вчинок межував із громадським подвигом – на нього могла зважитись тільки мужня людина. Ліна Костенко як перший речник шістдесятників була під особливим наглядом, тож у

таких умовах підтримувати друзів, які опинились на лаві підсудних – це прямий виклик існуючому тоталітарному режимові. Усі листи на захист талановитих представників нової культури, які Ліна Костенко надсилала до вищих партійних та радянських органів, залишалися без відповіді. Над її головою скупчувалися грізні хмари, адже арешт міг відбутися будь-якого дня. Але ув'язнення популярної поетеси викликало б величезну хвилю протесту, тож можновладці знайшли вихід у тому, щоб ізолювати відому літераторку, оточити глухою стіною замовчування. В. Брюховецький так пише про цей період життя Л. Костенко: «... Шістнадцять довгих літ український читач дожидався нової книжки поетеси. Це був період переважно суспільних розчарувань і культивування громадської апатії, а то й цинізму, та водночас ішла підспудна боротьба кращих сил народу за визрівання й утвердження ідей сьогоденної перебудови»

Л. Костенко робила все можливе, аби прорватися до читача через штучно створену глуху облогу, але марно. У 1963 р. чиновники від літератури не допустили до читача її поему «Зоряний інтеграл», на початку 1970-х така ж доля спіткала збірку «Княжа гора».

Довгих шість років поневірявся по видавництвах рукопис історичного роману у віршах **«Маруся Чурай»**, який викликав справжній переполох серед радянських ідеологів. Які тільки недоліки не приписувались цьому твору, які тільки ярлики не чіплялись на нього в редакційних відписах. Але коли роман у 1979 р. усе-таки побачив світ, недолугість усіх цих звинувачень стала очевидною. В. Брюховецький розповідав про враження, яке справила поема на відомого вченого та літературного критика М. Доленга: прочитавши «Марусю Чурай», 84-літній поет сказав – «Тепер не страшно й помирати... Прилучився до вічності. Я стільки років чекав на твір в сучасній українській літературі, про який напевне міг би сказати, що це стане класикою».

Не менш популярними були й інші твори Л. Костенко, що все-таки почали з'являтися, починаючи з 1977 р. Щоправда, вихід кожної збірки давався поетесі дуже й дуже нелегко. Від неї вимагали поступок: мовляв, книжка буде надрукована лише за умови, якщо ви знімете той чи інший вірш, переробите той чи інший рядок... Та Ліна Василівна не йшла ні на жоден компроміс. Щоб

домогтися виходу своїх творів у незіпсованому вигляді, вона двічі оголошувала голодування.

Перу Л. Костенко також належать: книжка поезій **«Неповторність»** (1980), **«Сад нетанучих скульптур»** (1987), вірші для дітей **«Бузиновий цар»** (1987). У 2010 р. побачили світ поема **«Берестечко»**, збірка **«Гіацинтове сонце»** та перший роман Л. Костенко – **«Записки українського самашедшого»**, який викликав величезний ажіотаж. У лютому 2011 р. з'явилося поетичне зібрання **«Річка Геракліта»**, куди ввійшли

раніше написані вірші та 50 нових поезій, а в 2012 р. видавництво «А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА» видало **«Триста поезій. Вибране»**.

З початку 90-х років Ліна Костенко – постійна учасниця наукових експедицій до Чорнобиля, які курував Ростислав Омеляшко. Поетеса так казала про поїздки в Зону Відчуження: «Може бути, там я спасаю душу». Згодом вони перетворилися на місію порятунку культурної спадщини Полісся. Ліна Костенко як справжня ентузіастка збирала, рятувала та каталогізувала цінні експонати з «мертвих сіл». Вона так говорила про свої поїздки: «...Це моя добровільна еміграція!».

«Хочете взяти інтерв'ю в Ліни Василівни? Поїдьте з нею в Зону», – радив свого часу журналістам етнограф Олексій Доля. І тут, в чорнобильській зоні, де життя зупинилося, де люди живуть не за надуманим сценарієм, а так, як жили сто і двісті років тому їхні діди-прадіди, вона відпочивала душею. Звичним одягом для Ліни Василівни стало захисне хакі. В кожному селі, де проходила експедиція, у неї були знайомі, яким вона обов'язково передавала гостинці, коли сама не мала змоги поїхати. Це був її світ – світ без масок і мішури, світ справжніх людей і справжніх почуттів.

«Я їжджу в Чорнобиль... набратися сил. І не відмовляюся від усього того, чим пригощають місцеві. І пироги з ягодами їм, і воду з криниці п'ю. Хоча повторювати цього, мабуть, не варто, особливо молодим людям».

«Ви запитаете, – як можна любити Зону?» А як можна її не любити? Хіба матір любиш менше від того, що вона вже померла? Навпаки, більше, глибше, покаянно, бо це любов, помножена на біль непоправної втрати», – писала Ліна Костенко в спогаді про одного із членів експедиції фотохудожника Михайла Загребу. Про це вона намагалася сказати і в своїх публічних виступах на початку 2000-х, які одразу ставали резонансними, і в нечастих спілкуваннях із журналістами. А коли її запросили на програму «Розслабтеся, ви в ефірі», вона в свою чергу запросила знімальну групу... в

Овруцький район і більшу частину програми розповідала про Зону.

Як і всі науковці, які їздили до Чорнобиля, Ліна Василівна доволі частими поїздками підживляла своє здоров'я. Донька Ліни Костенко, Оксана Пахльовська, була дуже незадоволена поїздками матері. Тому Ліна Костенко час від часу влаштовувала «таємні» виїзди до Чорнобиля – не хотіла засмучувати доньку.

Ліна КОСТЕНКО, Михайло ЗАГРЕБА,
Оксана ПАХЛЬОВСЬКА, Олександр НЕЖИВИЙ

**ЧОРНОБИЛЬСЬКА
ЕКСПЕДИЦІЯ**
журналу
«Пам'ятки України»
1989-1990 років

Ліна Василівна їздила в Зону, доки мала сили. Останні ж роки вона практично не полишає стін своєї квартири, допускаючи у свій світ лише найближчих. Але це теж – її воля і її право.

У липні 2018 р. Ліна Костенко підтримала відкритий лист українських діячів культури до ув'язненого в Росії українського режиссера Олега Сенцова.

Творчість Ліни Костенко – визначне явище в українській літературі новітнього часу. «Мамина поезія з самого початку, від перших віршів, була бунтом. Бунтом особистості. Повстання духу. І слава, що до неї приходила, була не популярністю, не модою. Вона була вистражданою надією людей на свої відродження, на можливість повернутися до себе, на можливість відродження вже нібито виродженої і остаточно приборканої нації» (О. Пахльовська). У добу жорстокого ідеологічного насилля над мистецтвом і митцями її слово звучало як вияв непокори. Зі здобуттям незалежності, коли українське суспільство увійшло в дуже складний етап становлення демократичних інституцій, моральний авторитет Л. Костенко є надзвичайно високим. Геніальна письменниця своїм творчим доробком і життям заслужила титул «Сумління нашої нації».

Шістдесятництво

Була однією з перших і найпримітніших у плеяді молодих українських поетів, що виступили на межі 1950-1960-х років. Період так званих «шістдесятників» створив новітні стилі в українській літературі, змусив творити щось нове, атипове, щось авангардне, але, як і завжди, безжальне та максимально критичне щодо влади та тодішнього режиму.

Збірки її віршів «Проміння землі» (1957) та «Вітрила» (1958) викликали інтерес читача й критики, а збірка «Мандрівки серця» (1961) не лише закріпила успіх, а й засвідчила справжню творчу зрілість поетеси, поставила її ім'я поміж визначних майстрів української поезії.

На початку 1960-х брала участь у літературних вечорах київського Клубу творчої молоді. Починаючи з 1961, її піддавали критиці за «аполітичність», був знятий із плану знімання фільм за сценарієм Л. Костенко «Дорогою вітрів».

8 квітня 1963 року на ідеологічній нараді секретар ЦК КПУ з ідеології А. Скаба заявив: «Формалістичні викрутаси зі словом неминуче призводять до викривлення і затемнення ідейно-художнього змісту твору. А що справа саме така, свідчать деякі твори молодих поетів М. Вінграновського, І. Драча, Л. Костенко». Це був сигнал до погрому покоління шістдесятників.

1963 – зняли з друку книжку віршів Л. Костенко «Зоряний інтеграл», книжку «Княжа гора» зняли з верстки.

У ці роки вірші Л. Костенко публікували журнали в Чехословаччині, газети в Польщі, і лише зрідка – в Україні. Її вірші ходили в «самвидаві».

У квітні 1966 року у Львівському суді, коли розглядалася справа братів Горинів. Тоді з Києва на закриті засідання приїхала ціла делегація української інтелігенції, серед якої були Іван Драч, В'ячеслав Чорновіл, Микола Холодний, Ліна Костенко.

Звичайно, їхня присутність на процесі мало вплинула на вирок, однак моральне значення було величезне. Як для засуджених, так і для учасників акції. Ось як писав у своїх спогадах про цей перший відкритий демарш В'ячеслав Чорновіл: «Ліна Костенко й Любов Забашта задумали... записати (вирок). «Громадськість» буквально насильно відібрала в них ці записи. А ще Ліна Костенко після вироку кинула засудженим квіти. Квіти, звичайно, були негайно заарештовані, саму Ліну Костенко в сусідньому приміщенні «с пристрастием» допитали, але урочиста церемонія завершення закритого суду над «особливо небезпечними державними злочинцями», була геть зіпсована».

Тоді Ліна Костенко разом з Іваном Драчем ініціювала звернення від львівських письменників, що гуртувалися навколо журналу «Жовтень» (тепер «Дзвін»), про взяття на поруки Богдана Гориня як наймолодшого із заарештованих. Після цього до неї завітав ввічливий молодик із «компетентних органів» і запросив до КДБ на розмову. «Це запрошення чи наказ?» – поцікавилася Костенко. «Що ви, звичайно ж, запрошення», – відповів той. «Тоді дозвольте ним не скористатися», – парирувала письменниця і зачинила перед його носом двері.

А коли в Спільці письменників у травні 1966 року пройшла традиційна церемонія таврування «національних відщепенців», Ліна Костенко відкрито виступила в підтримку Івана Світличного, Опанаса Заливахи, Михайла Косіва, Михайла та Богдана Горинів, чим викликала шквал овацій з боку молоді і остаточне табу на власну творчість. Після її відкритого листа в газету «Літературна Україна» (який, звісно, надрукований не був) на захист Чорновола в 1968 році її ім'я не згадується і в пресі. Шістнадцять років поетка працюватиме «в стіл», проявляючи твердість і безкомпромісність, оте незрозуміле багатьом «серце горде і трудне», яке пізніше проявиться в «Марусі Чурай».

1973 – потрапила до «чорних списків», складених секретарем ЦК КПУ з ідеології В. Маланчуком. Лише 1977 року, після його звільнення, вийшла збірка

віршів «Над берегами вічної ріки», а 1979-го, за спеціальною постановою Президії СПУ, – історичний роман у віршах «Маруся Чурай», що пролежав без руху 6 років. Роман одразу ж став подією, восьмитисячний наклад розійшовся за кілька днів, так само, як і повторне стотисячне перевидання в серії «Романи і повісті» (видавництво «Дніпро»), здійснене через три роки. А виконання цієї драми народними артистками Нілою Крюковою та Галиною Менкуш у 1981 році перетворилося на відкритий бунт, коли глядачі, попри нагляд КДБ, півгодини не відпускали артистів зі сцени. У 1987 році за роман «Маруся Чурай» поетеса була удостоєна Державної премії УРСР імені Т. Г. Шевченка.

Перу Л. Костенко також належать збірки поезій «Неповторність» (1980) і «Сад нетанучих скульптур» (1987), збірка віршів для дітей «Бузиновий цар» (1987).

З початком 90-х інтерес до творчості Ліни Костенко зростає незмірно. Її «Вибране» 1989 року одразу стає раритетом, її цитують, про неї пишуть книги. Багато хто з її колег-шістдесятників, скориставшись моментом, прикрасив груди депутатським значком. Вона ж у той час демонстративно грюкнула дверима СПУ і знову пішла «в духовну еміграцію». Свої вчинки вона пояснила двома поетичними рядками: «І знов сидять при владі одесную, Гряде цинізм – я в ньому не існую».

Її стосунки з новою владою були майже такими, як і в сумнозвісний «період застою»: її намагалися не помічати, потім спробували «приручити». Але коли у 2000 році з нагоди сімдесятиліття Ліни Костенко Леонід Кучма нагородив її орденом Ярослава Мудрого V ступеня, вона відмовилася іти на церемонію нагородження. «Передайте, що мені державна біжутерія не потрібна», – відповіла вона на запрошення. Пізніше вона так само відмовиться від звання Героя України.

Своє «затворництво» Ліна Костенко порушила тільки у вересні 2004 року, коли погодилася стати довіреною особою Віктора Ющенка. Але і після виборів вона не проміняла свій робочий стіл на велику політику. Вона і надалі рідко з'являлася на різних зібраннях, не відповідала на телефонні дзвінки, а на всі закиди відповідала словами Івана Козловського: «У мене в квартирі є телефон, але ж жити якось треба?».

Пенсія в 94? Аж ніяк! У 2024 році Ліна Костенко дописує історичний роман. І розповіла, що українцям варто очікувати прем'єри не однієї книги, а кількох одразу: «Я ж цей час не втрачаю. Зараз буде кілька книжок. От власне, книжка прози велика і книжка віршів. І книжка осмислень, що сталося».

Особисте життя

За нею впадали Павличко й Симоненко, їй приписували різні романи, а вона зустріла своє справжнє кохання у 33.

Ліна Костенко ніколи не афішувала своє особисте життя, хоча воно було, ймовірно, насиченим: харизматична, з гострим розумом, норовливим характером, самодостатня, принципова – такі жінки ніколи не бувають обділеними увагою. Її завжди обговорювали колеги, про неї навмисно пліткували вороги. І при цьому її розуміли мільйони читачів, особливо жінки – адже вона своїми віршами розповідала про кожную, наче зазірала глибоко в душу – туди, де ховаються найтемніші почуття й найсвітліші думки.

Ліна Костенко сміливо описувала дуже особисте «Грішниця я. Полюбила чужого...», або «Я дуже тяжко Вами відболіла», при цьому нікого зі сторонніх не посвячувала в своє особисте життя. Дуже рідко в інтерв'ю тепло розповідала лише про свого єдиного коханого, з яким прожила майже чотири щасливі десятиліття. Але перш ніж його зустріти вона пройшла чимало знайомств, прощань, розчарувань і «настільних тенісів розмов».

Одна зі збірок Ліни Костенко називається «**Неповторність**». І цим словом, напевно, можна пояснити той дивовижний ефект, який вона завжди справляла на чоловіків.

Розповідали, що за поетесою, ще студенткою педінституту, впадав Микола Руденко. Побачивши її на літературних студіях журналу «Дніпро», вже відомий на той час письменник добивався уваги самодостатньої й незалежної Ліни. Літературознавці припускають, що саме його прототип став основою для її неперевершеного вірша «Пінг-понг» – мовляв, їхнє спілкування було дуже схожим на цей «настільний теніс розмов».

Сама Ліна Василівна ніколи не коментувала ці припущення. Як і те, що її пов'язувало з Василем Симоненком – просто дружба чи щось більше. Не секрет, Василь Симоненко був, м'яко кажучи, небайдужий до Ліни, називав її захоплено – Косталіна. Вона була старшою за нього на п'ять років і, можливо, сприймала його захоплення мудро й більше по-дружньому.

Не встояв перед чарами Ліни Василівни й Дмитро Павличко. Сам зізнавався, що з 1950-х років зберігав коробку сірників, куплених для Ліни. Згадував: «Вона тоді палила. Була екстравагантна». Утім, перелічені вище чоловіки (і не лише вони) були лише прихильниками Ліни Костенко, а от серйозних, тривалих і підтверджених стосунків у неї було три.

Ліна Костенко вперше вийшла заміж у 26 років. Закінчивши Київський педінститут, вона вступила до московського літературного інституту імені максима горького, де й познайомилася з однокурсником, польським

письменником Єжи Яном Пахльовським. На останньому курсі, у 1956 році, вони побралися, народилася донька Оксана.

Єжи Ян Пахльовський, закінчивши російський виш, повернувся до Польщі, два роки очолював щоденну газету «Głos Szczeciński», потім тижневик «Ziemia i Morze». З 1958 року до 1964-го працював рибалкою на суднах далекого плавання. Напевно, це не сприяло міцності шлюбу з Ліною. Якимось чином вона писала: У кожного, до того ж, фактично було своє життя: Єжи у Польщі, Ліна – в Україні. Закономірно, що це призвело до розставання.

Аркадій Добровольський, письменник, перекладач, сценарист кіностудії імені Довженка був харизматичним й добре знаним у той час в кінематографічному середовищі.

Він пройшов сталінські табори, був співавтором сценарію культової кінострічки СРСР «Трактористи», одружений і старший від Ліни на 20 років.

На кіностудії вони і познайомилися. Їй було 28, йому 48. Це був плідний творчий тандем – разом з Добровольським Ліна Костенко написала сценарій до фільму «Перевірте свої годинники», який вийшов у 1962 році.

Водночас це був заборонений зв'язок: Добровольський розривався між нею та дружиною, з якою мав доньку. Поетеса ніколи не обговорювала ці стосунки, не підтверджувала. Хоча «доброзичливці» цей зв'язок заповзято обговорювали. Можливо, тому й з'явився її щемливий вірш:

*Я дуже тяжко Вами відболіла.
Це все було як марення, як сон.
Любов підкралась тихо, як Даліла,
А розум спав, довірливий Самсон.*

*Тепер пора прощатися нам. Будень.
На білих вікнах змерзли вітражі.
І як ми будем, як тепер ми будем?!
Такі вже рідні, і такі чужі.*

*Ця казка днів – вона була недовгою.
Цей світлий сон – пішов без вороття.
Це тихе сяйво над моєю долею! –
Воно лишилось на усе життя.*

Хтозна, чим би закінчився цей зв'язок, якби на тій самій кіностудії Довженка Ліна не зустріла своє справжнє кохання...

Історія цього кохання заслуговує на окремий фільм. Ліна Костенко і Василь Цвіркунов познайомилися у 1963 році. Поетесі сповнилося 33, вона – шістдесятниця, вільна, розлучена, норовлива, протестна, у стосунках з Аркадієм Добровольським. Її вірші та книги забороняють друкувати, а фільм «Дорогою вітрів» за її сценарієм вилучають з плану знімання.

Василію Цвіркунову 46, старший за неї на 13 років, нещодавно призначений директор Київської кіностудії імені Довженка, одружений, має дітей, ветеран Другої світової війни, з ампутованою ногою після важко поранення на фронті.

Їхнє знайомство створило не просто любовний трикутник, а п'ятикутник, враховуючи двох дружин – Добровольського та Цвіркунова. Плітки, осуд, сумніви, каяття, метання – стан Ліни Василівни можна зчитати з її рядків того часу:

*Думка моя переплакана двічі
може дивитися людям у вічі.
Грішниця я. Полюбила чужого.
Долі моєї пекуча жого!
Буде гроза! Потім буде тиша.
Жінка твоя. Але я твоїша*

В одному з інтерв'ю Ліна Костенко розповідала: «Коли ми вперше зустрілися – тільки подивилися одне на одного, і відчули близькість. Все, що було дороге йому, стало дорогим і для мене. Мої друзі стали його друзями. Багато хто, знаючи мій характер, дивувалися: і як це він з нею живе? А все дуже просто. Василь Васильович вважав, що повинен мене захищати. І, почуваячись захищеною, я робилася як шовкова».

Цей шлюб став для обох тим рідкісним союзом – єднанням, в якому кожен розкривається на максимум. Попри заборону друкуватися Ліна Костенко не «перевзулася» в совєцьку поетесу і продовжувала писати свої вірші – щемливі, філософські, ліричні, громадянські. Саме у шлюбі з Цвіркуновим вона написала роман у віршах «Маруся Чурай», за який потім отримала Шевченківську премію.

Василь Цвіркунов тим часом розвивав український кінематограф: за час його керівництва кіностудією Довженка (а він очолював її 11 років) вийшла класика українського кінематографа – фільми Сергія Параджанова «Тіні забутих предків», Юрія Іллєнка «Криниця для спраглих», Леоніда Осики «Камінний хрест», Леоніда Бикова «У бій ідуть тільки старі», Віктора Іванова «За двома зайцями» та багато інших.

У шлюбі з Цвіркуновим у 1969 році Ліна народила сина. Його назвали як батька – також Василь. Це ім'я знакове для Ліни: вона Василівна, чоловік Василь Васильович, син – Василь.

Ліна Василівна, як кожна жінка, що будує стосунки з новим чоловіком, дуже хвилювалася, чи складеться у нього з донькою від першого шлюбу Оксанкою. «Знаєте, дати дитині вітчима не так-то просто, – розповідала потім поетеса. – Я розумію жінок, які все життя залишалися самотніми, щоб не привести в сім'ю, до дітей, чужої людини. І якби я відчула, що чоловік може бути навіть не байдужим, а душевно-глухим до моєї дитини, або що він буде любити нашого спільного сина більше, ніж мою дочку... Тоді – все, до побачення!»

На щастя, між донькою та другим чоловіком склалися дуже теплі стосунки. Мало того, якось Оксана сказала кровному батьку: «Можна я буду називати тебе Єжи? Я не можу говорити тобі «тато», тому що у мене вже є тато».

Ліна Василівна та Василь Васильович пройшли разом не лише успіхи, а й непрості часи

У 1973 році Василя Цвіркунова звільнили з кіностудії. Подружжя залишилося без заробітків, жили дуже скромно, але це лише зміцнило їхній зв'язок.

На старенькому «Запорожці» вони об'їхали всю Україну, продовжували свою творчу діяльність. Ліна писала, Василь викладав кінознавчі дисципліни у Київському державному інституті театрального мистецтва імені Карпенка-Карого, написав кілька наукових досліджень у сфері кіномистецтва, став заслуженим діячем мистецтв України, професором, академіком Академії мистецтв України.

Вони прожили у повному єднанні 37 років – до самої смерті Василя Васильовича у 2000 році. Він переніс кілька інсультів, але як справжній чоловік не здавався, тримався гідно.

Ліна Василівна поховала чоловіка на Байковому кладовищі. Зізнавалася, що він їй часто сниться. Вже багато років вона живе без нього, але з ним у серці – Василь для неї скрізь:

***Найнезабутніше з облич,
таке єдине, Боже, Боже!
Не плач, не муч його, не клич.
Він не обізветься. Не може.
Там ні печалі, ані сліз.
Ні дня, ні вечора, ні рання.
Його нема ніде. Він скрізь,
вже в остаточній формі існування...***

Ліна Костенко і війна з Росією

Початок повномасштабної війни Ліна Костенко зустріла в Києві у знаменитому 13-поверховому будинку на Олеса Гончара, 52, який ще називають «письменницьким». А все тому, що 40 років тому у цій будівлі жили виключно письменники, а збудували його ще на початку 80-х років 20 століття на кошти літературного фонду в формі розгорнутої книги. І коли під Києвом тривали запеклі бої, Ліна Василівна продовжувала творити: Костенко несподівано з'явилася на публіці під час нагородження Орденом Почесного легіону Франції.

Уперше за останні 12 років письменниця дала інтерв'ю телеканалу «Київ», у якому розповіла, що не припиняла працювати, навіть коли під Києвом точилися бої.

«Я ж належу до покоління, яке пережило Другу світову війну. І ці бомби о четвертій годині ранку – мені вони звичні з дитинства. Тепер я знову почула ті самі бомби, страшніші, і, мушу вам сказати, я не злякалася. Ні разу не пішла в укриття. Воно гуде, думаю, добре, хай: уб'є, то уб'є».

Перший місяць, правда, не дуже писалося. Перший місяць я стежила за кожним кроком і нюансом цієї війни. А потім узяла себе в руки й почала писати, писати і все. А інші люди кожен у своїй професії робить своє», – розповіла письменниця.

У 2022 році Ліну Костенко запитали про те, що може зупинити росіян, які розпочали війну проти України. Пані Ліна відповіла:

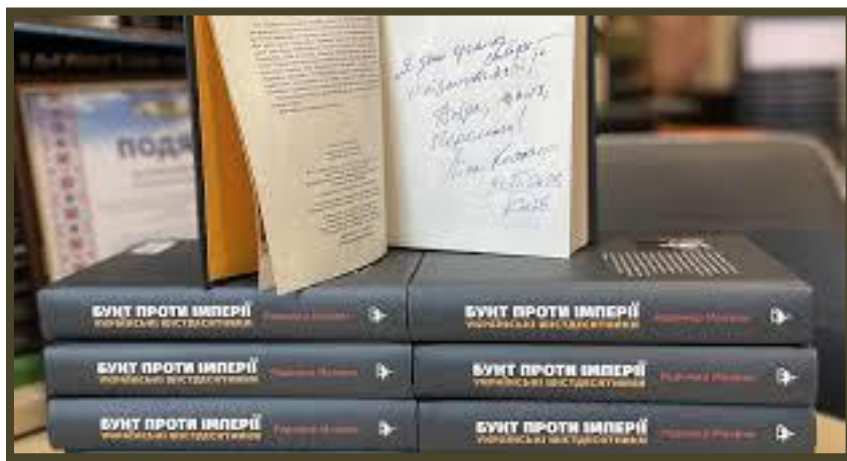
«– Це ж імперія, давня-предавня... Не питайте мене про це, я дуже добре знаю, що таке росіяни, я не хочу нічого поганого говорити про росіян, і я ніколи не мала жодного поганого почуття до жодного народу. А зараз росіян я терпіти не можу. Я всі 30 років Незалежності знала, що росіяни на нас нападуть. Я знала це. І навіть у цій книжці про «українського самашедшого» («Записки українського самашедшого», роман письменниці 2010 року), – вони думали, що це сумасшедший, а він там єдиний був нормальний. Він знав, що одного разу Україна прокинеться в іншій країні. Так ми і прокинулись, під час війни. Ну, нічого,

нічого... Я ж казала вам, що французи казали про українців: перемога або смерть!»

У липні 2022 року журналістам вдалося кілька хвилин поспілкуватися з Ліною Костенко. На питання, чи вилікувалася українська нація від хвороб, про які вона неодноразово писала, письменниця відповіла заперечно: *«Ні, не вилікувалася. Тому що українська нація дуже різна. Є українська нація, а є ще малороси. Нам треба, щоб закінчилася війна перемогою України, і тоді розберемося з усім і від усіх хвороб усі будуть вилікувані. Бо зараз люди порозумнішали дуже».*

На питання, коли очікувати виходу її нової книжки, відповіла, анонсуючи одразу три видання: *«Скоро. І не однієї, а кількох. Бо я свій час не втрачаю. Буде велика книжка прози, книжка віршів і книжка осмислень, що сталося».*

Історик **Радомир Мокрик** розіграв примірник своєї книги **«Бунт проти імперії: українські шістдесятники»**, який підписала письменниця Ліна Костенко. Так зібрали 306 тисяч гривень. Усі кошти переказали в різні підрозділи української армії.

У розігравші брало участь видавництво «А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА», у якому вийшла друком ця книжка. Окрім примірника з автографом Ліни Костенко, розігравали ще 10 книжок із підписом автора. Взяти участь можна було за донат у 100 грн.

Мокрик зазначив, що шістдесятниця підписала книжку за два тижні до старту розіграшу. На першій сторінці рукою Ліни Василівни написано *«Я знаю грамоту свободи – // Її підписують мечі!»* та стоїть дата 31 грудня 2023 року.

Зібрані пожертви Мокрик розподілив та переказав:

- 100 тисяч гривень – для потреб механізованої роти 83 батальйону (105 бригада);
- 103 тисячі гривень – на Mavic T3 для 3 штурмової роти спецпідрозділу;
- 103 тисячі гривень – для 93 ОМБР «Холодний Яр».

«А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА», повідомила, що книгу з автографом Ліни Костенко виграла Лариса Галій. А 10 книжок з автографом Мокрика отримали Роман Сулим, Ярослав Васильченко, Володимир Чернишов, Юлія Анопрієнко,

Наталія Зінчук, Михайло Гранік, Катерина Горбунова, Марина Коробова, Євген Бедь й Андрій Симончук.

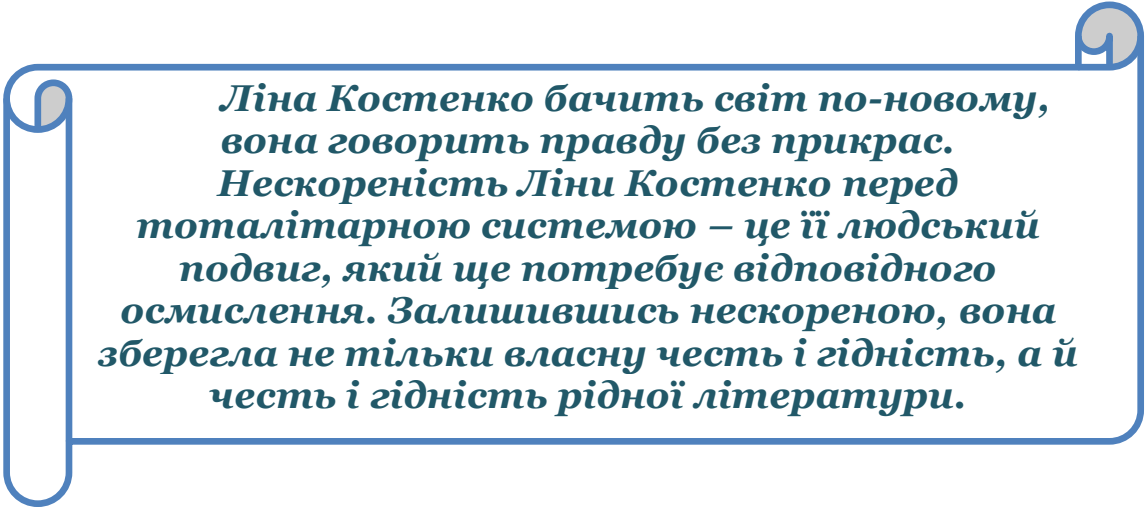
«Допомога силам оборони – це найбільш важлива справа в наш час. Не забуваймо, що саме вони роблять сьогодні найважчу і найважливішу роботу», – підсумував автор.

«**Бунт проти імперії: українські шістдесятники**» – монографія, що вийшла у березні 2023 року. Як ідеться в анотації, «ця книжка пропонує читачеві мандрівку в мікросвіт українських шістдесятників – молодих людей, які творили нову культуру в час хрущовської «відлиги». Тут уміщені світлина з архівних фондів та сімейних архівів, які вперше оприлюднені саме в цьому виданні.

Письменниця не залишається байдужою до війни в Україні, вона передала бійцям одного з добровольчих батальйонів кілька власних збірок віршів з автографами, де на титульному аркуші однієї з книг написала рядки із неопублікованої поезії:

***І жах, і кров, і смерть, і відчай,
І клекіт хижої орди,
Маленький сірий чоловічок
Накоїв чорної біди.
Це звір огидної породи,
Лох-Несс холодної Неві.
Куди ж ви дивитесь, народи?!
Сьогодні ми, а завтра – ви.***

Усі ці заслуги ніколи не стануть показником істинного світогляду поетеси до тих пір, доки ви не візьмете до рук її збірки; до тих пір, доки ви не помітите як промайнув день за читанням її поезій.

***Ліна Костенко бачить світ по-новому,
вона говорить правду без прикрас.
Нескореність Ліни Костенко перед
тоталітарною системою – це її людський
подвиг, який ще потребує відповідного
осмислення. Залишившись нескореною, вона
зберегла не тільки власну честь і гідність, а й
честь і гідність рідної літератури.***

Немає часу на поразку: вірші про сучасну війну

Ліну Костенко називають «залізною леді» української поезії. «Немає часу на поразку» – написала колись вона у поемі «Берестечко». Ці рядки як ніколи актуальні зараз. У віршах Ліни Василівни про сучасну війну – її стійкість, незворушна віра у перемогу та гордість за націю героїв. Зізналась, що у перший місяць важко писалося, але потім опанувала себе, і нових рядків почало з'являтися все більше.

***Не дуже людям думалось про честь,
усе хотіли хліба і видовищ.
Колись була Мадонна Перехресть.
Тепер у нас Мадонна Бомбосховищ.***

У цій поезії Ліна Василівна означає нову епоху життя. Авторка відсилає нас до збірки «Мадонна Перехресть», яку присвятила своїй доньці. До книги увійшли вірші різних років, що розкривали сторінки особистого життя поетеси. Тепер Ліна Костенко промовляє до нас, що настав час збирати спогади нових реалій життя і вочевидь нагадує про фото молодої українки з немовлям у київському метро.

***Ця ніч була загрозлива і темна.
І так хотілось тиші і тепла!
А вибух був – як жовта хризантема,
що на пів неба раптом розцвіла.
Струснуло стіни і двигтіло довго ще.
Сирени вили, блискало на склі.
То що – тікати? Бігти в бомбосховище?
А не діждав би фюрер у кремлі!
Хай сам боїться – він уже вчорашній.
Посіють бомби – ненависть пожнуть.
Сирени виють. А мені не страшно.
Хто не тікав, того не доженуть.***

***Вернулись люди – а немає стін.
Пройшла орда, жорстока і
запекла.
Регоче диявол.
І встає з руїн
Сивий Янгол українського пекла.***

Попри всі описані жахіття руйнування, Ліна Василівна знову дає нам надію в останніх рядках. Адже ми не миримось з трагедією нашого народу, а чекаємо на відновлення справедливості. Янгол – завжди передвісник чогось хорошого, охоронець людських душ на землі. Він є тією жагою перемоги, що живе в кожному з нас. Тією карою, що очікує загарбників.

***У нас вже підриваються на мінах.
В полях по обрїй брукху і броні.
У нас стрічають люди на колінах
своїх убитих хлопців на війні.
Росли, росли – і вирости хлоп'ята.
Чийсь кохані і чийсь сини.
Щоб Україна не була розп'ята,
пішли боротись, – хто ж, як не вони?!
Господь їм сил подвоїв і потроїв.
Здолали все, подужали заброд.
Так виникає нація героїв.
Так постає з населення народ.***

Біль втрати та гордість за українських воїнів переплітаються у цих рядках. Ліна Василівна зуміла сказати дякую всім, хто боронить нашу державу сьогодні, такими простими і водночас прекрасними словами – «нація героїв».

Як і всіх нас, Ліну Костенко зачіпає за живе економічний конфлікт, пов'язаний з імпортом українського зерна до Польщі. В листі «Поїзд у Варшаву йде крізь моє серце» вона озвучила свою думку щодо болючого питання: «Насправді в моїх очах стоїть вогонь, в якому росіяни палили і палять українські міста і села, перетворюючи на попіл і українське зерно. Наша країна обвуглена.

Не про воду йдеться, а про есхатологічне полум'я. У відсвітах цього страшного полум'я особливо цінується кожен вияв солідарності. Душа людини здатна піднятися над фікціями і відчуті справжні пріоритети і справжні пропорції проблем».

Як це – бути легендою

Ліна Костенко отримала найвищу нагороду Франції. У посольстві Французької Республіки у Києві відбулася церемонія нагородження, де письменницю привітали українські політики та посол Франції. Українська письменниця стала кавалером Ордена Почесного легіону. Це найвища нагорода у Франції, яку присуджує президент республіки за військові або громадянські заслуги.

День для вручення було обрано не просто так. 14 липня, відзначається Національне свято Франції. Нагороду Костенко вручив посол Франції в Україні Етьєн де Понс. Також до привітань приєднався мер Києва Віталій Кличко. «Для мене Ліна Василівна – уособлення духу та гідності українського народу. Людина, яка не зламалася за часів та обставин, а також не зраджувала своїх принципів. Її творчість надихала і надихає

українців боротися за свободу та ніколи не опускати руки, і це дуже важливо», – заявив Кличко.

Свою нагороду Орден Почесного легіону Ліна Костенко присвятила всім українським воїнам зі словами: **«Вони – наш найпотужніший легіон»**. І розповіла децю знакове:

– Коли мене звинувачували в антирадянській творчості та викликали на розправу, я їм просто процитувала Камю – що світ поділяється на чуму та на її жертв, і мій вибір – не стати на бік чуми. Це взагалі був девіз шістдесятників – не стати на бік чуми, а тепер це вже альтернатива для всього людства, тому що вібріони чуми нікуди не зникли, як і передбачав Камю, і ці вібріони росли, наливалися люттю і зараз обрушилися на Україну у формі найпотворнішої війни.

Ліна Костенко – визначна українська поетеса-шістдесятниця, письменниця та безперечний класик. Її твори цитуються, рядки стають крилатими висловами, а ми практично живемо у художньому світі Ліни.

«Поезія і культура – це оборонний вал. Те, чого в імперській Москві не могли зрозуміти: поєднання високої поезії, а разом з тим максимальної простоти – це те, чим захоплює творчість Ліни Костенко. Тобто вона абсолютно для всіх. Ще одна характеристика, яка вражає, – у її текстах немає мертвих, нічого мертвого. Поетеса пише, що навіть пеньки від спиляних дерев – це літописці. Тобто вона так мислить. Це абсолютно земна поезія».

Кінокритик, актор, письменник, лауреат премії імені Олександра Довженка Сергій Тримбач згадує, як приїхав у Київ, будучи студентом-філологом. Він читав Симоненка, Павличка, Драча, і серед цієї когорти імен його покоління не просто виховувалося, а й зростало у профілі громадянської поведінки. І додає: «Ми захоплювалися не тільки віршами Ліни Костенко, а й вчинками, вмінням не гнутися, а стояти на своєму, захищати своє. Ліна Василівна, яка прожила ціле життя при «совку», зовсім не стала прорадянською. І якби не було таких людей, як вона, не настав би 1991 рік, не було б України. Бо країна – це не тільки слова, ідея, образи, це ще й громадянська поведінка».

Ліні Костенко 19 березня виповниться 95. Не любить, коли з неї роблять «ідола», звеличують чи обсипають пишними епітетами. Ліна Василівна – богиня, її так просто не побачиш. Але разом з тим вона абсолютно земна і проста, як її поезія.

***Моя пам'ять плаче над снігами,
де стоять берези і хрести.
У зимові срібні амальгами біле сонце хоче прорости.
Я живу, бо ще мені живеться.
Бо живу, дав Бог мені снаги.
Із твого невидимого серця кров калини капле у снігу.***

Яка образність, чуттєвість, дивовижність і простота об'єднані у цьому вірші! Кожен текст Ліни Василівни – це колосальна робота, вона дуже вимоглива до себе і справжній трудоголік. Саме тому поетеса є таким скарбом для українців.

Для офіційних зустрічей Ліна Василівна обирає стримані елегантні костюми з її улюбленого темного оксамиту в поєднанні з класичним взуттям на невеликих підборах та робить легкий макіяж із блакитними тінями, завершуючи образ червоною помадою. «Я теж так хочу виглядати в 90+!» – захоплено компліментують українки.

Усі, хто хоч раз бачив пані Ліну наживо, відмічають її горду поставу, її «гідний порух голови» – чистісінько, мов у королеви. І ще, як говорить неспіхом, розставляє смислові акценти. Про почуття гумору Костенко теж ходять легенди – може запнути за пояс будь-кого влучною фразою. Одна з її фірмових фраз – «це фройдистський ляпсус».

А ви думали, що Україна так просто.
Україна — це супер.
Україна — це ексклюзив.
По ній пройшли всі катки історії.
На ній відпрацьовані всі види
випробувань.
Вона загартована найвищим гартom.
В умовах сучасного світу їй немає ціни.

Про соцмережі Ліни Костенко

Як відомо, Ліна Василівна веде досить замкнутий спосіб життя. Тому складно її побачити на вулицях.

А от у соцмережах Костенко нема. В інстаграмі та фейсбуці користуються популярністю кілька сторінок, підписаних ім'ям поетеси — чимало медіа навіть цитували їх у своїх новинах у дусі «Ліна Костенко у своєму фейсбуці запропонувала нові назви для станцій київського метро». Але це помилка, адже сторінки Ліни Костенко несправжні, що підтверджує її онучка:

«А соцмережами не користуються ні мама Ліна, ні моя мама (Оксана Пахльовська). Думаю, для них це зайвий шум, який заважає робочому режиму та душевним станам. Причому існують якісь ніби блоги, що їх веде Ліна Костенко. Не вірте, немає таких блогів!»

Переклади

Твори Костенко перекладено англійською, польською, білоруською, естонською, ерзянською, італійською, німецькою, словацькою та французькою мовами. Зокрема, її вірші перекладали польською Флоріан Неуважний та Лешек Енгелькінг. Її вірші покладено на музику («Осінній день», «Двори стоять у хуртовині айстр», «Птиці зелені», «В пустелі сизих вечорів» та ін.), за мотивами творів письменниці ставлять вистави.

Сама ж поетеса перекладала чеську й польську поезію.

Письменниця-емігрантка Наталя Лівицька-Холодна захоплювалася творчістю Ліни Костенко та присвятила їй три вірші.

Відзнаки

- ❖ Ліна Костенко на першій шпальті газети «Культура і життя»
- ❖ Почесний професор Національного університету «Києво-Могилянська академія».
- ❖ Почесний доктор Львівського національного університету.
- ❖ Почесний доктор Чернівецького національного університету (2002).
- ❖ У 1998 р. в Торонто Світовий конгрес українців нагородив поетесу своєю найвищою відзнакою – медаллю Св. Володимира.
- ❖ Лавреат Державної премії ім. Тараса Шевченка (1987, за роман «Маруся Чурай» і збірку «Неповторність»).
- ❖ Лавреат Премії Антоновичів (1989, за збірку «Сад нетанучих скульптур»).
- ❖ Лавреат Міжнародної літературно-мистецької премії ім. О. Теліги (2000).
- ❖ Нагороджена Почесною відзнакою Президента України (1992) і орденом князя Ярослава Мудрого V ступеня (березень 2000).
- ❖ Відмовилася від звання Героя України, відповівши: «Політичної біжутерії не ношу!».
- ❖ Відзнака «Золотий письменник України», 2012.
- ❖ У листопаді 2013 року УГКЦ нагородила Ліну Костенко, Шимона Редлиха та Зеновію Кушпету третьою щорічною відзнакою імені блаженного священномученика Омеляна Ковча.
- ❖ У 2015 році малу планету Сонячної системи № 290127 названо Лінакостенко.
- ❖ До речі, про нагороди. Всім відомий знаменитий вислів Ліни: **«Політичної біжутерії не ношу»**. З цими словами вона відмовилась від звання Герой України. Але є історії про не отримані пані Ліною нагороди, про які мало хто знає. За життя поет Іван Драч розповідав журналістці «Освіторія.Медіа» Олені Юрченко: «Мене попросили передати Ліні медаль Світового конгресу українців, яку привезли з Канади. Але що тут почалось, коли я після довгої передмови спробував вручити Ліні нагороду під час урочистого вечора! Вона з усієї сили жбурнула її в далекий кут та грізно до мене промовила: «Я не хочу цієї медалі! Навіщо вона мені?» Я теж розлютився не на жарт. Кажу: «Якби в мене зараз у руці був пістолет – я б стрельнув і в тебе, і в Миколу Жулинського, і в посла України в Італії – Анатолія Орла!». Слава Богу, того вечора все скінчилося миром і ніхто не постраждав – ні фізично, ні морально».

Вулиці

У смт Тростянець є вулиця Ліни Костенко.

У місті Бучач вулицю Пушкіна перейменували на вулицю Ліни Костенко.

Факти з біографії Ліни Костенко

- ✚ Першу книжку Ліни Костенко «благословив» відомий поет, дисидент, засновник УГГ Микола Руденко. Як він згадував у своїй книзі «Найбільше диво – життя», зустрілися вони в Москві на одній вечірці, де Ліна читала свої російськомовні вірші. Руденкові вони не дуже сподобалися і він запитав, чи немає українською. За кілька днів він отримав рукопис і одразу ж загорівся видати збірку. Так побачило світ «Проміння землі».
- ✚ На початку 60-х Ліна Костенко пробувала себе як кіносценарист. Правда, фільм за її сценарієм «Дорогою вітрів» про будівництво дороги в Карпатах було знято з плану, а стрічка у співавторстві з Аркадієм Добровольським «Перевірте свої годинники» про поетів, що загинули на війні, була настільки «доопрацьована» (навіть назву змінили на «Хто повернеться – долюбить»), що Ліна Костенко зняла своє авторство. Єдиний позитивний момент – саме там Ліна Костенко познайомилася з директором кіностудії Довженка Василем Цвіркуном, який на довгі роки став їй надійною опорою в житті. Їхній син Василь став комп'ютерником і нині працює за контрактом за кордоном.
- ✚ Крім «Марусі Чурай» театральною подією стала й інсценізація «Думи про братів неазовських» Сергія Проскурні. Прем'єра вистави відбулася 22 січня 1990 року в трапезній Михайлівського золотоверхого. У виставі були задіяні Микола Шкарабан, Олег Зам'ятін і Василь Вовкун, на бандурі грав Микола Будник. Вистава проіснувала кілька років, об'їздила Польщу, Німеччину, Італію. А в 2000 році уже сам Василь Вовкун поставив моновиставу за творами Ліни Костенко «Моя любов, я перед тобою».
- ✚ У грудні 2010 року у видавництві «А-ба-ба-га-ла-ма-га» побачив світ прозовий роман Ліни Костенко «Записки українського самашедшого». Роман практично одразу ж став українським бестселером. Перший наклад становив 10 тисяч і вже за півмісяця був розкуплений, що встановило своєрідний рекорд для українських видань.

Ліна Костенко: цитати про Україну і патріотизм

***Бо хто за що, а ми за незалежність.
Отож нам так і важко через те.***

***Огидна річ – наша терплячість. Наша звичка відмовляти
собі у всьому. Так все може відмовитися від нас.***

Коли в людини є народ, тоді вона уже людина.

***Манія величчя – це хвороба. Комплекс меншовартості –
теж хвороба. Тільки ще гірша. Бо від манії величчя станеш
іспанським королем, як Поприщін у Гоголя. А від комплексу***

*меншовартості відчуєш себе комахою і побіжиш по стіні,
як Грегор у Кафки.*

Кожному поколінню сняться свої кошмари.

*Ми – ушкоджене покоління. Ще від предків щось узяли, а
нащадкам вже не маємо що передати.*

*Так, держава – це я, а не те, що вони з нею зробили. І якби
кожен усвідомив, що держава – це він, то досі у нас вже
була б достойна держава.*

*Скільки нас, людства, вже є на планеті? Мільярдів шість?
І серед них українці, дивна-предивна нація, яка живе тут з
правіку, а свою незалежну державу будує оце аж тепер.*

*А ви думали, що Україна так просто. Україна – це супер.
Україна – це ексклюзив. По ній пройшли всі катки історії.
На ній відпрацьовані всі види випробувань. Вона
загартована найвищим гартом. В умовах сучасного світу
їй немає ціни.*

*Ми унікальна нація. У нас хліборобів морили голодом.
Режисери ставили спектаклі у концтаборах. Поетів
закопували у вічну мерзлоту. У кого ще є атомний
саркофаг? А у нас є.*

Бібліографічні джерела

А ми ще є... : (віршований роман «Берестечко») // Дончик В. Доля української літератури – доля України. – Київ : Грамота, 2011. – С. 206-217.

Адаменко В. До 85-річчя від дня народження Ліни Костенко / В. Адаменко // Українська мова і література в школі. – 2015. – № 2. – С. 55-57.

Бакуменко О. Д. Доброзвучна муза / О. Д. Бакуменко. – Київ : Україна, 2016. – 560 с.

Бакуменко О. Ліна Костенко. «У майбутнього слух абсолютний...» / О. Бакуменко // Бакуменко О. Доброзвучна муза. – Київ : Видавництво «Україна», 2016. – С. 250-261.

Бохан О. Поет для епохи / О. Бохан // Дати і події, 2020 : календар знаменних дат. – Київ, 2019. – № 1-2. – С. 32-34

Відлуння десятиліть : українська література другої половини ХХ ст. : навч. посіб. / [укл. М. О. Сорока]. – Київ : Грамота, 2001. – 463 с.

Героям слава! : книжка для учасників Вітчизняної війни України 2014 р. : військово-патріотичні вірші українських поетів та народні пісні / упорядники С. Козак, Ю. Пригорницький. – Київ. : Літературна Україна, 2014. –100 с.

Гордасевич Г. Під галактик очима карими. Ліна Костенко / Г. Гордасевич // Силуети поетес: літературні портрети / Г. Гордасевич. – Київ : Радянський письменник, 1989. – С. 108-143.

Дзюба І. М. Гармонія крізь тугу дисонансів... / І. М. Дзюба, Л. В. Костенко, О. Є.-Я. Пахльовська. – Київ. : Либідь, 2016. – 584 с.

Діти війни // Мокрик Р. Бунт проти імперії: українські шістдесятники / Р. Мокрик. – Київ : А-Ба-Ба-Га-Ла-Ма-Га, 2023. – С. 34-76.

Забавська Т. Ліна Костенко: стежками долі незламної поетеси / Т. Забавська // Вивчаємо Українську мову та літературу. – 2018. – № 4-5. – С. 40-44.

Задорожній М. Ліна Костенко. Портрет митця / М. Задорожній // Географія та економіка в рідній школі. – 2018. – № 4. – С. 33.

«...І розлилося плебейство» : запис творчого вечора Ліни Костенко у Національному театрі ім. М. Заньковецької 28 березня 1995 р. // Українська літературна газета. – 2024. – № 3. – С. 12-13.

Івшина Л. Ліна Костенко – геній в умовах розблокованої антикультури! / Л. Івшина // Літературна Україна. – 2016. – 17 берез. – С. 13.

Інтерпретація козацького міфу шістдесятниками // Кралюк П. Козацька міфологія України: творці та епігони / П. Кралюк. – Харків : ЛА «Час читати», 2016. – С. 373-381.

Клочек Г. Ліна Костенко. Стара церковця в Лемешах / Г. Клочек // Українська мова і література в школах України. – 2018. – № 7-8. – С. 51-53.

Клочек Г. Нескорена. Штрихи до життєвої і творчої біографії Ліни Костенко / Г. Клочек // Дивослово. – 2017. – № 9. – С. 59-64 ; № 10. – С. 58-64.

Ковальова О. Сповідь редактора / О. Ковальова // Українська літературна газета. – 2021. – 2 лип. – С. 16.

Ковальчук Л. Ідея зіткнення неповторності й буденності /

Л. Ковальчук // Українська мова та література. Шкільний світ. – 2019. – № 5. – С. 8-11.

Ковбасенко Ю. Використання античного інтертексту в творчій парадигмі Ліни Костенко / Ю. Ковбасенко // Всесвітня література в сучасній школі. – 2019. – № 10. – С. 11-15.

Короткий літопис життя і творчості Л. В. Костенко : [відгуки українських письменників та фахівців про творчість Л. Костенко] // Л. Костенко. Поезія. Маруся Чурай : посіб. для 11 класу. – Харків : Ранок, 1999. – С. 3-4.

Костенко Л. «Горить сьогоднішнім вогнем» / Л. Костенко // Слово Просвіти. – 2018. – 22-28 берез. – С. 10.

Костенко Л. Дума про три камені / Л. Костенко // Молода Україна : [Б. в.]. – 1967. – Ч. 142. – С. 1.

Костенко Ліна Василівна (нар. 1930) // Усі письменники і народна творчість: довідник. – Київ : Майстер-клас, 2007-2008. – С. 156-160.

Костенко Ліна Василівна (р. н. 1930) // Попельницька О. О. Сто великих діячів культури України / О. Попельницька. – Київ : Арій, 2010. – С. 391-395.

Костенко Ліна Василівна : (19.03.1930, смт Ржищів, тепер Кагарлицького р-ну Київ. обл) // Шевченківські лауреати 1962-2001. – Київ : Криниця, 2001. – С. 266-270.

Кузьменко В. І. Ліна Костенко / В. І. Кузьменко // Історія української літератури: ХХ - поч. ХХІ ст. : навч. посіб : у 3 т. / за ред. В. І. Кузьменка. – Київ : Академвидав, 2014. – Т. 2. – С. 52-64.

Кургак М. Поетеса і епоха / М. Кургак // Урядовий кур'єр. – 2020. – 19 берез. – С. 3.

Лицарство духа // Жулинський М. Слово на сторожі нації / М. Жулинський. – Київ : Український письменник, 2015. – С. 422-432.

Лецькін М. Три поетичні моменти, дотичні до Ліни Костенко / М. Лецькін // Українська літературна газета. – 2021. – 3 груд. – С. 2.

Ліна Костенко (1930) // Клімов А. А. Україна. 101 видатна постать / А. А. Клімов. – Харків : Ранок, 2009. – С. 46-47.

Ліна Костенко (1930) // Література України : для дітей середнього шк. віку / авт.-упоряд. В. М. Скляренко, Я. О. Батій. – Харків : Фоліо, 2006. – С. 255-256.

Ліна Костенко // Сверстюк Є. Світлі голоси життя / Є. Сверстюк. – Київ : ТОВ «Видавництво «КЛІО», 2014. – 535-537.

Ліна Костенко (1930) // Усі українські поети / упоряд. Ю. І. Хізова, В. В. Щоголева. – Харків : ПП «Торсінг плюс», 2009. – С. 119-128.

Ліна Костенко – повернення в літературу // Кокотюха А. Покоління сміливих. Україна: 25 років незалежності / А. Кокотюха. – Харків : Віват, 2016. – С. 320-321.

Ліна Костенко працює над новими книжками, де згадується війна росії проти України // Українська літературна газета. – 2024. – № 6. – С. 2.

Ліна Костенко. Лицарство духу // Жулинський М. Українська література: творці і твори : учням, абітурієнтам, студентам, учителям /

М. Жулинський. – Київ : Либідь, 2011. – С. 912-929.

Ліна Костенко: «Немає часу на поразку!» : [вручення ордену Почесного легіону] // Голос України. – 2022. – **16 лип.** – С. 5.

Ліна Костенко: **сталева** пелюстка на київських пагорбах // Тарасенко О. Благословенне жіноче ім'я – Україна (жіночі портрети країни) / О. Тарасенко. – Київ : ТОВ «Поліпрінт», 2021. – С. 99-104.

Ліна Костенко: «Я лиш інструмент, в якому плачуть сні мого народу...» // Віче. – 2015. – **№ 5.** – С. 66.

Ліна Костенко // Бабкіна К. Сила дівчат: маленькі історії великих вчинків / К. Бабкіна. – Київ : Книголав, 2018. – С. 50.

Ліна Костенко : [стаття друкується вперше] // Дзюба І. З криниці літ: У 3 т. Т. 3. – Київ : Києво-Могилянська Академія, 2007. – С. 534- 546.

Ліна Костенко // Нартов В. Видатні особистості України / В. Нартов. – Харків : Книжковий клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2007. – С. 348-354.

Ліна Костенко // Одарченко П. Українознавчі спостереження й фрагменти / П. Одарченко. – Київ : Смолоскип, 2002. – С. 167-171.

Ліна Костенко // Шкільний світ. – 2017. – **№ 23.** – С. 33-36.

Любов і Milosc Ліни Костенко : [легендарна поетеса двічі виходила заміж. Ким були її обранці] // Історія плюс. – 2024. – **№ 5.** – С. 5.

Максимчук В. Поетична словотворчість Ліни Костенко третього тисячоліття / В. Максимчук // Українська мова та література. Шкільний світ. – 2020. – **№ 2.** – С. 12-17.

«Ми є тому, що у нас може не бути» : Премія Івана Багряного – Ліні Костенко // Українська літературна газета. – 2020. – **24 квіт.** – С. 6.

Михайлова Т. «Душа летить у посвіті епох...» / Т. Михайлова // Слово Просвіти. – 2022. – **25-30 черв.** – С. 15.

Моторнюк І. Політичний роман сьогодні / І. Моторнюк // Літературна Україна. – 2013. – **7 берез.** – С. 12.

«Немає часу на поразку» // День. – 2018. – **20 берез.** – С. 6-7.

«Неопалима книга» : [Л. Костенко] // Дзюба І. З криниці літ. Т. 1. – Київ : Альтернатива, 2006. – С. 536-542.

Очима Володимира Панченка // Слово Просвіти. – 2019. – **21-27 берез.** – С. 1, 8.

Панченко В. Небо Марусі Чурай. Ліна Костенко неоромантик / В. Панченко // День. – 2019. – **15-16 берез.** – С. 16-17.

Перфілова Н. Вивчаємо життєтворчість Ліни Костенко / Н. Перфілова // Дивослово. – 2020. – **№ 2.** – С. 16-22.

Петришак І. «Якби знайшлась неопалима книга...» / І. Петришак // Дивослово. – 2017. – **№ 1.** – С. 18-21.

Плохій С. Справа часу / С. Плохій // Козацький міф : [історія і націєтворення в епоху імперій] / С. Плохій ; авториз. пер. з англ. М. Климчука – Харків : Клуб сімейного дозвілля, 2018. – С. 145-159.

Поезії Ліни Костенко // Молода Україна : [Б. в.]. – 1968. – **Ч. 160.** – С. 1-2.

Поезія Ліни Костенко // Качуровський І. Променисті силуетки /

І. Качуровський. – Київ : Києво-Могилянська Академія, 2008. – С. 645-675.

Премія Івана Багряного – Ліні Костенко // Літературна Україна. – 2020. – **13 черв.** – С. 1.

Ревака В. Роздуми Ліни Костенко про життя і майбутнє нації / В. Ревака // Вивчаємо Українську мову та літературу. – 2015. – **№ 27.** – С. 19-21.

Саєнко В. Баркарольний принцип композиційно-жанрової організації «Берестечка» Ліни Костенко / В. Саєнко // Слово і Час. – 2021. – **№ 6.** – С. 21-36.

Салига Т. Така вона, правда, або лінія найбільшого опору / Т. Салига // Українська літературна газета. – 2020. – **3 черв.** – С. 4-5.

Сизоненко О. Над берегами вічної ріки / О. Сизоненко // Не вбиваймо своїх Пророків! : книга Талантів / О. Сизоненко. – Київ : [Дніпро], 2003. – С. 379-420.

Сумління нашої нації : до 90-річчя від дня народження Л. В. Костенко // Календар знаменних і пам'ятних дат. – 2020. – **№ 1.** – С. 71-82.

Сюндюков І. «Бо тільки слово – пам'яті спасенність...» / І. Сюндюков // День. – 2020. – **25-26 верес.** – С. 31.

Тарнашинська Л. Високе небо Ліни Костенко / Л. Тарнашинська // Українки в історії / за заг. ред. В. Борисенко. – Київ : Либідь, 2004. – С. 287-294.

Тарнашинська Л. Постмовчання, або Друге велике повернення Ліни Костенко: у точці схатологічних очікувань / Л. Тарнашинська // Українська літературна газета. – 2018. – **13 лип.** – С. 12-13 ; **10 серп.** – С. 4-5.

Томоруг-Знаєнко М. Відновлення себе через історію і міф: «Маруся Чурай» Ліни Костенко / М. Томоруг-Знаєнко // Слово і Час. – 2019. – **№ 6.** – С. 39-45. **Триптих про Ліну** Костенко // Панченко В. Кільця на дереві / В. Панченко. – Київ : ТОВ Видавництво «КЛІО», 2015. – С. 306-342.

Трофименко Т. Живи, читай, страждай / Т. Трофименко // Трофименко Т. #окологічне: усе, що ви хотіли знати про сучасну українську літературу / Т. Трофименко. – Харків : Віват, 2019. – С. 101-105.

Хахула О. Ліна Костенко. Історико-фольклорна основа історичного роману у віршах «Маруся Чурай». Духовне життя нації крізь призму нещасливого кохання / О. Хахула // Українська мова і література в школах України. – 2020. – **№ 4.** – С. 52-58.

Чадюк М. «Доторкнутися до віршів Ліни Костенко» : (опубліковано шрифтом Брайля) / М. Чадюк // День. – 2019. – **15-16 листоп.** – С. 31.

Шелест В. Образні асоціації у поезії Ліни Костенко / В. Шелест // Молода Україна. – 1987. – **№ 2.** – С. 12-19.

Ювілей Ліни Костенко // Шкільна бібліотека. – 2020. – **№ 2.** – С. 1-7.

Твори Ліни Костенко

Костенко Л. В. Твори / Л. В. Костенко // Українське слово : в 4-х кн. : кн. 4. – Київ : Аконті, 2003. – С. 21-59.

Костенко Л. В. Вибране / Л. В. Костенко. – Київ : Дніпро, 1989. – 559 с.

Костенко Л. В. Берестечко : історичний роман / Л. В. Костенко. – Київ :

Либідь, 2010. – 232 с.

Костенко Л. В. Гуманітарна аура нації або дефект головного дзеркала : з публіцистики / Л. В. Костенко // Три зозулі з поклоном. – Київ : Український письменник, 2000. – С. 141-158.

Костенко Л. В. Записки українського самашедшого : [роман] / Л. В. Костенко. – 5-те вид. – Київ : А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2011. – 416 с.

Костенко Л. В. Мадонна Перехресть / Л. В. Костенко. – Київ : Либідь, 2012. – 112 с.

Костенко Л. В. Маруся Чурай : історичний роман у віршах / Л. В. Костенко. – Київ : Дніпро, 1982. – 136 с.

Костенко Л. В. Неповторність : вірші, поеми / Л. В. Костенко. – Київ : Молодь, 1980. – 224 с.

Костенко Л. В. Річка Геракліта / Л. В. Костенко. – 2-ге вид. – Київ : Либідь, 2016. – 288 с.

Костенко Л. В. Сад нетанучих скульптур : вірші, поема-балада, драматичні поеми / Л. В. Костенко. – К. : Радянський письменник, 1987. – 207 с.

Костенко Л. В. Скіфська Одісея : поема-балада / Л. В. Костенко. – Київ : Либідь, 2020. – 256 с.

Костенко Л. В. Триста поезій : вибране / Л. В. Костенко. – [Київ] : А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, [2013]. – 416 с.

Інтернет - ресурси

Геніальній поетесі Ліні Костенко – 90 років. Цікаві факти з життя та цитати про Україну [Електронний ресурс] // Арміяінформ : [сайт]. – Київ, 2020.– Режим доступу: <https://armyinform.com.ua/2020/03/19/genialnij-poetesi-lini-kostenko-90-rokiv-czikavi-fakty-z-zhyttya-ta-czytaty-pro-ukrayinu/> (дата звернення: 08.02.2024). – Назва з екрана.

Дудіна Т. Ліна Костенко: коротка біографія [Електронний ресурс] / Т. Дудіна // Освта.UA : [сайт]. – Текст. дані. – Київ, 2023. – Режим доступу: <https://osvita.ua/school/biography/90408/> (дата звернення: 08.02.2024). – Назва з екрана.

Зінченко Н. «Грішниця я». Ліна Костенко та її особисте життя [Електронний ресурс] / Н. Зінченко // Українки : [сайт]. – Текст. дані. – Київ, 2023.– Режим доступу: <https://ukrainky.com.ua/grishnyczya-ya-lina-kostenko-ta-yiyi-osobyste-zhyttya/> (дата звернення: 08.02.2024). – Назва з екрана.

Коваль О. Немає часу на поразку: вірші Ліни Костенко про сучасну війну [Електронний ресурс] / О. Коваль // Освіторія : [сайт]. – Текст. дані. – Київ, 2023.– Режим доступу: <https://osvitoria.media/experience/nemaye-chasu-na-porazku-virshi-liny-kostenko-pro-suchasnu-vijnu/> (дата звернення: 08.02.2024). – Назва з екрана.

Котубей-Геруцька О. «Бомби о четвертій ранку – мені вони звичні з дитинства». 93 роки Ліні Костенко [Електронний ресурс] / О. Котубей-Геруцька // Суспільне.Культура : [сайт]. – Текст. дані. – Київ, 2023.– Режим доступу: <https://suspilne.media/culture/406524-bombi-o-cetvertij-ranku-meni-voni-zvicni-z-ditinstva-93-roki-lini-kostenko/> (дата звернення: 08.02.2024). – Назва з екрана.

Кузьменко Ю. Книгу «Бунт проти імперії» з автографом Ліни Костенко розіграли та зібрали понад 300 тисяч грн. на ЗСУ [Електронний ресурс] / Ю. Кузьменко // Суспільне.Культура : [сайт]. – Текст. дані. – Київ, 2024.– Режим доступу: <https://suspilne.media/culture/671216-knigu-bunt-proti-imperii-z-avtografom-lini-kostenko-rozigrali-ta-zibrali-ponad-300-tisac-grn-na-zsu/> (дата звернення: 08.02.2024). – Назва з екрана.

Ліна Костенко [Електронний ресурс] // ЛітВізитка : [сайт]. – Текст. дані. – Київ, 2024. – Режим доступу: <https://litvizytkakostenko.wixsite.com/my-site-1/> (дата звернення: 08.02.2024). – Назва з екрана.

Особисте життя Ліни Костенко [Електронний ресурс] // Dovidka.biz.ua : [сайт]. – Текст. дані. – Київ, 2024. – Режим доступу: <https://dovidka.biz.ua/osobyste-zhyttia-liny-kostenko/> (дата звернення: 08.02.2024). – Назва з екрана.

Позняк-Хоменко Н. Висока жінка, горда, наче бунт. До 90-річчя Ліни Костенко [Електронний ресурс] / Н. Позняк-Хоменко // Український інститут національної пам'яті : [сайт]. – Текст. дані. – Київ, 2020. – Режим доступу: <https://uinp.gov.ua/informaciyni-materialy/statti/vysoka-zhinka-gorda-nache-bunt-do-90-richchya-liny-kostenko> (дата звернення: 08.02.2024). – Назва з екрана.

Троценко Л. Ліна Костенко отримала найвищу нагороду Франції [Електронний ресурс] / Л. Троценко // Кореспондент : [сайт] – Текст. дані. – Київ, 2022. – Режим доступу: <https://ua.korrespondent.net/ukraine/4495096-lina-kostenko-otrymala-naivyschu-nahorodu-frantsii> (дата звернення: 08.02.2024). – Назва з екрана.

Шестак А. Ліна Костенко. Поетеса епохи [Електронний ресурс] : / А. Шестак // Українська правда : [сайт]. – Текст. дані. – Київ, 2018. – Режим доступу: <https://www.pravda.com.ua/articles/2018/12/10/7200729/> (дата звернення: 08.02.2024). – Назва з екрана.

Шок О. Історія Ліни Костенко: про те, як бути справжньою [Електронний ресурс] / О. Шок // Справжні історії : [сайт]. – Текст. дані. – Київ, 2022. – Режим доступу: <https://spravjniistoriyi.com.ua/2023/03/12/istorija-liny-kostenko/> (дата звернення: 08.02.2024). – Назва з екрана.

Бібліографічний посібник

Висока жінка, горда, наче бунт

до 95- річчя від дня народження Ліни Костенко

Біобібліографічне досьє

Упорядник:

Карпінська Надія

Редактор

Н. Фенько

Комп'ютерний набір

Н. Карпінська

Комп'ютерна верстка

О. Якубовський

Відповідальна за випуск

С. Сичова

Підписано до друку 7.03.2025 36 стор. Тираж 1 прим.
Обласна бібліотека для юнацтва імені Олеся Гончара
36039, м. Полтава, вул. Олеся Гончара, 25 а

[http:// libgonchar.org](http://libgonchar.org)

E-mail: pobugonchara@ukr.net